

מעשה חר'ז
כללי כתיבת ספר - בחרוים

רא

למשל: חגיגה כ, ב - כא, א. וכן כשסמוכה לו לפניו או לאחריו מילה הכתובה בראשיתיות, נלפענ"ד שעדיף להשאיר רווח. למשל: סימן שיט סק"ג - סק"ד; ברכות כ ע"א - ע"ב. (ופשוט שכשסמוכה לו מילה מקוצרת או שלימה, יש להשאיר רווח. כגון: סימן שיט ס"ג - סימן שכב ס"ב; דרכי משה עמ' 14 - עמ' 15).

'כמו שכתוב', 'כמו שנאמר': הלשונות כמו שכתוב, כמו שנאמר - מקומן לפני פסוק. ואילו לפני מקור מהתורה שבעל-פה או מהמפרשים, יש לנקוט בלשונות: ואמרו חז"ל, ואמרו במדרש, ומובא בגמרא, ומבואר במפרשים וכיו"ב.

'מדפי הספר': כשמציינים לדף על פי סדר הדפים באותו ספר, מוסיפים את הלשון: מדפי הספר (או: מדפה"ס). אמנם, ציון זה נצרך רק כאשר יש חשש שמא הקורא יטעה לחשוב שהדף מכוון לספר אחר כגון לגמרא וכדומה. דוגמה: עיין בן יהוידע על מסכת סוכה, דף מג ע"ב מדפי הספר. לולא תוספת המילים: 'מדפי הספר', היה הקורא עלול לטעות שהמכוון הוא לביאור הבן יהוידע על דף מג ע"ב במסכת סוכה. (וראה מה שכתבנו לקמן, שכשמציינים לפי העמוד בספר, יש לציין גם את ההוצאה והמהדורה). 'שם': רצוי מאוד שההפניה 'שם' תבוא רק כשצוין אחר שמפסיק בין ההפניה ובין הציון שאליו היא מפנה. כמו-כן, לא רצוי לציין 'שם' אם הציון נמצא רחוק מאוד מההפניה.

גם בענין זה יש לדעת כי מה שברור ופשוט למחבר, לא בהכרח יהיה ברור ללומד. ואשר-עלין מוטל על המחבר לשים לב ולכתוב באופן שהלומדים יבינו בקלות אל מה מכוונת ההפניה. למשל כשמוזכר: "שו"ע או"ח סימן שיט ס"ב", ואח"כ כתוב: "ערוך השלחן שם", אין מחוור ללומד היכן זה נמצא בערוה"ש, שכן הסעיפים בשו"ע ובערוה"ש אינם מכוונים סעיף כנגד סעיף. דוגמא נוספת: ראיתי בספר מסוים של דורנו, שהזכיר את המטה משה בסימן רפה, לאחר מכן הזכיר מקורות נוספים, ואח"כ כתב: "כף החיים שם". וכוונתו היתה לסימן רפה. אך הלומד עלול להיות נבוך בזה, מחמת שתי סיבות: א. היו ציוני-מקורות שהפסיקו בין 'שם' ובין סימן רפה. ב. כף החיים לא נדפס על הספר מטה משה, או בהקבלה אליו.

'שם שם': כשמציינים לפסוק או לסעיף בפרק שכבר צוין אליו - הציון הוא: 'שם שם'. למשל: האור נברא לפני המאורות, שהרי נאמר (בראשית א, ג): "ויהי אור", עוד לפני שנאמר (שם שם, יד): "יהי מאורות ברקיע השמים". ה'שם' הראשון מכוון לחומש בראשית וה'שם' השני מכוון לפרק א.

'בריש', 'בסוף', 'ואילך': אלו לשונות המובאים בציונים. למשל: כתב הרמב"ם בריש פרק כא. מובא בגמ' בסוף פרק ג. עיין שו"ע סעיף ה ואילך.